

Waagstuk WAK met krankzinnig stuk

Door Suzanne Hoenderdaal

„Bij mijn tierige vetkaars; ook in vulluiken dient men maat te houden. Dit model is confectie!” roept Baas Ubu uit. Bolbuikig, met in zijn kielzog Vrouw Ubu, struint hij dwars door de scène van een heel ander toneelstuk: 'Jaques of de onderwerping'.

Twee schrijvers van het absurdistische genre, Alfred Jarry en Eugène Ionesco zijn door de WAK (Werkgemeenschap Arnhemse Kunstenaars) samengevoegd tot één krankzinnig spektakel: 'Jaques en Ubu' dat maandagavond in de kleine zaal van de schouwburg in première gaat.

Eigenlijk zijn er drie stukken door elkaar gevlochten: 'Jaques of de onderwerping' van Ionesco, 'Ubu Roi' en 'Ubu Cocu', beide van Jarry. Waarom?

De regisseuse die dit jaar de WAK regisseert, Ine te Rietstap, zegt erover: „Jaques alleen vonden we eigenlijk te mager. Daarom hebben we het als het ware opgevuld met Ubu.” Ze vertelt dat het verhaal van Jaques voornamelijk draait om de familie van de jongen, die van alles van hem wil. Hij moet voldoen aan hun normen en hij laat het gelaten over zich heen komen.

De functie van de familie Ubu is die van tegenstelling tot de 'keurigheid' van de familie Jaques. Ubu, de nietsontziende vrijbouter die zich in geen enkel keurslijf laat persen, behalve in dat van zijn eigen vraatzuchtige pens. Dat is de wereld die de zwijgzame Jaques veel meer aanspreekt.

Verleidster

„In het oorspronkelijke stuk,” zegt Ine, „is Roberta (de verloofde tegen wil en dank, die mee blijkt te vallen. SH) de verleidster. Dat vonden we zo stom, zo flauw. Nu gaat het over twee kinderen die samen volwassen moeten worden.”

Ook het officiële einde van Jaques is geschrapt als te flauw.

Een scène uit de repetitie van het nieuwe stuk waarmee WAK maandag en dinsdagavond in de Arnhemse schouwburg optreedt.

Jarry gaf zijn Ubu een geweten, dat als personage mee speelt. Een geweten dat regelmatig een draai om de oren krijgt en waar verder weinig naar wordt omgekeken. Dat idee trok Ine te Rietstap door in de twee andere families, die van de jongen Jaques en van het meisje Roberta. Het zijn gewetens die commentaar geven en die zijn samengesteld uit overgeschoten teksten van Ionesco.

„Ze zijn er om alles zo concreet mogelijk te houden. Alles is concreet, in de zin van tastbaar. Alleen de teksten zijn niet zomaar duidelijk.”

De WAK, een amateurtoneelgroep die dateert uit de na-oorlogse jaren, is het absurdisme nauwelijks gewend. Vooral de laatste jaren werden er nogal naturalistische voorstellingen gemaakt, waarin een appèl werd gedaan op de psychische bagage en emoties van de spelers. Hoogstens vond men wat abstractie in de vorm. Dit soort toneel, waar iedere speler een type uitbeeldt in plaats van een karakter, vraagt om een heel ander soort techniek. Het is meer groots uithalen, meer durven, dus.

Zwaan Neuteboom, één van de speelsters die al vele jaren met de

WAK meedraait, zegt: „Veel moeilijker spelen. Maar Ine is geweldig.” En Marijke Bouckaert, nog niet zo lang bij de groep: „We hebben ontzettend veel gelachen. Het was heel ontspannend.”

Alle spelers, vooral de 'oudgedienden' waren gewend om te begripen wat ze deden. Teksten werden uitgespit en verklaard. Ook nu weer, vertelt Wijnand Oosterhof die Ubu speelt, werd er steeds aan Ine gevraagd wat al die onzin te betekenen had.

„Ik vond het een hele klus,” zegt Ine, „je laat je zo makkelijk verleiden om uit te gaan leggen, maar

dat moet hierbij juist niet. Laten ze er zelf maar achter komen.”

De oppositie die 'Jaques en Ubu' aanvankelijk binnen een gedeelte van de WAK ondervond, is verdwenen. Het absurde van het absurdisme ging iedereen aanspreken. Een enkeling haakte af en wacht op realisme.

Maandag 2 en dinsdag 3 met kan het publiek gaan zien hoe het maffe idee van een regisseuse is omgezet in daadwerkelijk theater. Zoals de spelers ontzettend gelachen hebben, zo zal er ook veel te lachen zijn voor de toeschouwers.